

Zabudnutí susedia

(na základe skutočných udalostí)

8. október 1938

Prekliate Nemecko! Pomyslel som si v duchu. Myslel som si, že existuje nejaká nádej, ale nie. To, čo hlásia v rádiu takmer každú hodinu, sa stáva skutočnosťou. A čo ľudia? Tí slovenskí úradníci a robotníci, čo skúpili pozemky, vystavili domčeky na splátky, ktoré akurát splatili, a žili šťastne... vlastne, chceli žiť šťastne, až kým nepomrú?

Prekliate Nemecko, prekliate štatistiky! Dnes už 18 000. Petržalka vraj podľa štatistiky (prekliate štatistiky) z roku 1910 pripadne Nemecku (prekliate Nemecko). Vodca berie všetko, od západu po východ. Všetko.

Ak máte rodinných príbuzných v Bratislave, choďte k nim! Tak nám to vraveli. Viete si to predstaviť „Nazdar strýko, ideme k vám bývať, hurá!“ Ak vás je viac, potlačíte sa, ak nie... váš problém. Petržalka je Nemecká. Že nemáte ku komu ísť? Váš problém. Petržalka je Nemecká. Že sa nestíhate zbaliť? Váš problém. Petržalka je Nemecká. Krásny októbrový deň, všakže?

Smutný sprievod povozov plný nábytku sa už od svitu tiahne bratislavským mostom. Jeho konca niet, a ani začiatku. Vôkol neho behajú sporo obuté deti, vo svojich hlavičkách ešte nechápajúce, čo sa deje. Krížovú cestu *zabudnutých susedov* sprevádzajú lúče jesenného slnka.

Nemecko, Nemecko... povzdychol som si pri prechádzke po Tyršovom námestí. Možno som tu posledný raz, a tak každým dúškom si vychutnávam chvíle doteraz zabudnuté. Zapalujem si fajku. Chutný tabak. Robotníci rozoberajú Tyršovu sochu, však sa nájde pre ňu miesto aj v Bratislave. Chutný tabak. Farebné lístie mi hrá rôznymi tónmi pod nohami. Chutný tabak. Vôkol poletujú hákové kríže vystrihnuté z farebných papierov. Chutný tabak.

Rozmýšľam, čo všetko z toho napíšem do zajtrajších novín. Asi to bude jedno. Zajtra toto tu bude Nemecko. Zbohom futbalové zápasy. Zbohom tenisové turnaje. Zbohom veslárske kluby a ich členovia!

Lúčil som sa s našou najväčšou dedinou, vypúšťajúc dymové signály chutného tabaku, volajúc niekoho tam hore o pomoc..

Z Jelínkových kasární sa vojaci snažia zachrániť všetko, čo je dostatočne malé i veľké, aby sa to zmestilo na korbu auta. V skutočnosti berú, čo sa dá.

Z kasárenskej brány mi naproti vychádza postava. Vo vojenskej rovnošate a námorníckej čiapke na hlave som spoznal nášho umelca Andreja Bagara.

„Čo vy tu?“ pýtam sa a ponúkam ho chutným tabakom. „Vidíte, v službe,“ odpovedá smutným povzdychom. „Ťažká?“ „Odvčera večera som v nej nepretržite. A práve mi dali rozkaz postaviť sa k Dunaju na stráž a vyčkať tam, kým ma nevymení nemecká stráž.“

„Hm, nepríjemná úloha,“ skonštatoval som rozumne.

„To veru je,“ odpovedal herec. „Ja proti nim s úsmevom a oni mi zaň môžu zaplatiť granátom do hlavy.“

Pohľad mi padol na ďaleké Ovsíšte, kde si učiteľ Janko Gabaj priviedol mladú ženu do novúčičského bytu. I on sa bude musieť sťahovať. Dúfam len, že nestihol vybalit’.

„Spravíte mi spoločnosť?“ spýtal sa Bagar. V smutný deň niet čo robiť. Iba smútiť. A keď môžete smútiť dvaja, o to lepšie.“ „Prečo nie?“ odvetím.

„Rakúsko. Bez jediného výstrelu! Predstavte si to!“ hromžil umelec opretí o pouličnú lampu na brehu Dunaja. „Neverím tomu referendu. Vraj 99 % Rakúšanov bolo za pripojenie k Nemecku, pche. Hlúposti, verte mi. A teraz toto. Nič v tom Mníchove nevybavili, ani si len necekli...“ ťapká ma po pleci a ja len múdro prikyvujem. Ide mi to dobre. To ťapkanie. Som predsa novinár – prikyvujem, zapisujem, píšem. Tak ako ľudia veci vnímajú a ako ich vnímať chcú.

Večer je presne taký, aký som si predstavoval. Dnes česko-slovenský a zajtra nemecký. Z brehu Dunaja, opretí o pouličnú lampu sledujeme pochod zabudnutých susedov. Spomenie si na nich ešte niekto?

Hodnú chvíľu sme tam stáli bez slova. Vo vrecku som sa hral s poslednými drobnými na električku z čoskorého Nemecka do Bratislavy. „Nemali sme to dopustiť, to veru nie...“ prerušil Bagar moju hru s drobnými. „Aký sme to ľud, že si necháme šliapať po svojej zemi cudzou nohou?“ Odmlčal sa. Prstom zažltnutým od tabaku ukázal na dav ľudí prechádzajúcich po moste. Odtiaľto vyzerali ako malé tmavé nádoby. Prázdne. Bez cieľa, bez duše. „Tá obeta, tam na moste, nie je naša posledná. Netreba skoncovať so životom. Život skoncuje s vami. Alebo Nemecko.“

Bolo počuť kroky. Z nočnej tmy na sa vynorila postava. Pouličné svetlo s tieňovou hrou jej skrivila tvár a na povrch vyšli ostré črty nemeckého vojaka. „Heil Hitler!“ zasalutoval. „Das ist

Deutschland!“ Mladík mohol mať tak dvadsať rokov, 160 cm a 55 kg. Aj s topánkami. A tie vojenské sú veru ťažké jak hovado.

„Ja ja, Hail Nasrať...“ odvetil Bagar a odpľul si na zem. „Was...?“ zasmätkoval mladý vojak, ktorý nerozumel ani pol slova. „Nič to. Nechaj tak, chlapče. Ved' ty ani za nič nemôžeš, si len pešiak v poli. Ak toto prežiješ, možno o tom napíšeš knihu. Alebo aspoň budeš rozprávať príbehy deťom. Alebo nič z toho. Pre hanbu.“ Riekol a ponúkol ho cigaretou.